

Latvijas Kultūras akadēmija
Teātra un audiovizuālās mākslas katedra

BORISA UN ARKĀDIJA STRUGACKU LUGAS „PĒTERPILS PILSĒTAS ŽĪDI”
IESTUDĒJUMA TEORĒTISKAIS PAMATOJUMS

Maģistra darbs

Autors/e:
Akadēmiskās maģistra augstākās izglītības programmas “Mākslas”
Teātra mākslas apakšprogrammas
2. kursa studente Inga Gaile
(ID Nr. 20124710)

Darba vadītāja:
profesore Anna Eižvertiņa

Rīga
2014

SATURS

I. Ievads.....	4
II. Lugas autori	5
III. Lugas tulkojums	6
IV. Darba ieceres raksturojums.....	7
V. Profesionālie paņēmieni (un darbojošos personu attiecības).....	12
VI. Aktieru izvēle.....	14
VII. Laiks.....	16
VIII. Gaismu partitūra.....	16
IX. Mūzika.....	17
X. Scenogrāfija.....	18
XI. Rekvizīti.....	20
XII. Apģērbi.....	22
XIII. Sadarbība ar vēsturnieku.....	22
XIV. Video rullīši.....	23
XV. Vizuālā un audio reklāma.....	24
XVI. Secinājumi.....	25
XVII. Avotu un literatūras saraksts.....	26
XVII. Anotācija angļu valodā.....	27
1. pielikums. Fotografijas no izrādes.....	27
2. pielikums. Lugas tulkojuma fragments.....	31

3. pielikums.Scenogrāfijas skices.....	36
4. pielikums. Scenogrāfijas foto.....	38
5. pielikums. Izrādes ielūgums.....	39
6.pielikums. Izrādes plakāts.....	40
7.pielikums. Izrādes programmiņa.....	41
8.pielikums. AINU nosaukumi.....	42
9.pielikums. Rembranta glezna.....	43

I IEVADS

Diplomdarba iestudējumam izvēlējos Borisa un Arkādija Strugacku lugu „Pēterpils pilsētas žīdi” („Жиды города Питера,,). Lugu izvēlējos, jo Boriss un Arkādijs Strugacki, līdz ar Margarētu Atvudu bija tie autori, kurus es atklāju sev pirms diviem gadiem – t.i. jau pieaugušā vecumā, jeb kā reiz teica mans kursa biedrs Latvijas Kultūras Akadēmijas dramaturgu bakalauru studiju programmā - Ansels Kaugers, mūža otrajā pusē. Kā cilvēkam, kurš daudz ir lasījis daiļliteratūru arī mūža pirmajā pusē, man šie atklājumi atklāja utopijas un distopijas pasaulu tēlainību un poētismu.

Īpaši mani uzrunāja Borisa un Arkādija Strugacku 1988. gadā sarakstītais romāns „Ļaunuma apgrūtinātie vai 40 gadus vēlāk” („[«Отягощенные злом, или Сорок лет спустя»](#)»).

Tā kā mans pirmais lielākais darbs teātra režijā bija ārkārtīgi personisks, manis sacerēta teksta iestudējums, kurā arī pati daļā izrādes atrados uz skatuves, diplomdarbam nolēmu izvēlēties cita autora dramaturģisku darbu, ar apņemšanos tekstā veikt maksimāli nelielas vai nekādas izmaiņas. Veidot lugas iestudējumu. Šo apņemšanos es, ar nelielu piebildi, esmu realizējusi.¹

Uzzinājusi, ka brāļiem Strugackiem ir arī, kopumā trīs, lugas, es veicu nelielu izpēti. 1987. gadā sacerētā „Piecas eliksīra karotes” oriģinālā ir rakstīta kā kinoscenārijs, 1989. gadā sacerēto „Bez ieroča” paši autori atzīst par neveiksmīgu un bija grūtības atrast tās tekstu. 1990. gadā sacerēto „Pēterpils pilsētas žīdi” atradu interneta portālā lib.ru.²

Par diplomdarba vadītāju piekrita būt profesore Anna Eižvertiņa.

Par iestudējuma vietu izvēlējos neatkarīgo teātri „Skatuve”, X nodaļā aprakstīto iemeslu dēļ.

II LUGAS AUTORI

¹ Izrādei ir pievienota neliela aina 2. cēliena sākumā, kur Kirsanovs satiekas ar Melno cilvēku. Plašāk par to nodaļā nr.....

² <http://www.lib.ru/STRUGACKIE/vidypitera.txt>

Boriss (1933 – 2012) un Arkādijs Strugacki (1925 – 1991) ir ebreju izcelsmes Krievijas autori, kuri plašākai publikai pazīstami kā zinātniskās fantastikas meistari un Andreja Tarkovska filmu scenāristi.

Luga „Pēterpils pilsētas žīdi” ir sarakstīta 1990. gadā krievu valodā. Vēlme uzrakstīt lugu brāļiem esot bijusi jau kopš 1960tajiem gadiem. Pirmo reizi viņu piezīmēs lugas sižeta ideja parādās ar nosaukumu „Baiļu nakts” 1989.gadā.³

Boriss Strugackis komentāros par saviem un brāļa darbiem ir teicis:

„Jāsaka, ka mēs lugu vispār nerakstījām, domājot, ka to iestudēs, un tas, ka to daudz iestudēja – tas mums bija liels pārsteigums: Maskavā, Ļeņingradā, Voronežā, Novosibirskā – bija brīdis, kad to spēlēja kādā ducī teātru vienlaicīgi. Kijevā ar mūsu atļauju lugu iestudēja ar nosaukumu „Kijevas pilsētas žīdi”, Ļeņingradā (vai jau Pēterburgā) izveidojas asprātīgu, publicistisku televīzijas pārraidi, kurā ainas no iestudējumiem mijās ar dokumentālām sarunām Pēterpils ielās, kurā nejaušiem garāmgājējiem jautāja, kā viņi rīkotos, ja līdzīgi kā lugas varoņi saņemtu pavēsti.

Bija diezgan daudz problēmu ar nosaukumu. Zvanīja no dažādiem teātriem, izteicās par antisemitisma briesmām, lūdza atļauju nomainīt nosaukumu, atstājot tikai „Ne īpaši priecīgas sarunas sveču gaismā” – mēs visiem draudzīgi, bet noteikti atteicām. Lugas nosaukums mums likās absolūti precīzs. Un ne jau tikai tāpēc, ka tas izveidoja precīzu sasaisti ar briesmīgo pagātni un ne mazāk briesmīgo virtuālo nākotni. („Kijevas pilsētas žīdi!” – tā sākās 1942. gada Kijevā nacistiskās Vācijas pavēles vietējiem ebrejiem – pavēles savākt zeltu un dārglietas, doties nāvē.)”⁴

³ Ru.wikipedia.org/wiki/жиды города питера или невеселые беседы при свечах, skatīts 26.02. 2014.

⁴ Strugackis, Boriss [Комментарий к пройденному. 1985—1990](http://www.rusf.ru/abs/books/bns-09.htm), <http://www.rusf.ru/abs/books/bns-09.htm>, skatīts 26.02. 2014.

III LUGAS TULKOJUMS

Apzinoties, ka nosaukums „Pēterpils pilsētas žīdi” varētu izsaukt diskusijas un aizdomas par antisemitismu arī Latvijā, es vērsos Latvijas ebreju kopienā, vaicājot viņu viedokli par vārda „žīdi” izmantojumu lugas nosaukumā.

Man atbildēja Gita Umanovska – ebreju kopienas izpilddirektore:

„Brāļi Strugacki ir vieni no iemīļotākajiem un cienījamākajiem ebreju izcelsmes krievu rakstniekiem. Strugacki ir tā nosaukuši savu lugu, un mainīt to ne tikai nevajadzētu, bet arī nedrīkst bez autoru atļaujas. Rakstnieki bija kategoriski pret lugas nosaukuma maiņu. Šajā nosaukumā vārds *жид* nav tikai un vienīgi tautas nosaukums, tas bija izvēlēts ar nodomu, kā paskaidroja rakstnieki - lai radītu asociāciju ar kara laika vācu vadības uzsaukumiem ebrejiem dažādās pilsētās, izdodot pavēles par došanos geto vai uz nošaušanu. Šis motīvs, kā Jūs zināt, tiek izmantots lugā.”⁵

Vārdam „žīdi” ir simboliska nozīme lugas nosaukumā. Tikpat labi nosaukumā šobrīd varētu izmantot „homoseksāļi”, „ukraiņi”, „sievietes”, „nigērijas bērni”, „afgāņi”, galu galā arī ”latvieši” vai „latgaļi” (precīzāk gan tādā gadījumā būtu attiecīgi „letiņi”, varbūt pat „fašisti” vai „čangaļi” u.c.)

Es izlēmu atstāt nosaukumā vārdu „žīdi”, jo:

1. tā ir autoru vēlme;

2. tas dod labu iespēju sasaistīt iestudējuma tagadni ar pagātnes notikumiem Otrā pasaules kara laika Eiropā – genocīdu pret ebrejiem, paplašinot asociāciju loku. t.i. runājot par vienas ģimenes drāmu un piedzīvoto, paplašināt to un vispārināt līdz vispārcilvēciskām attiecībām,

⁵ Interneta sarakste ar Ebreju kopienas izpilddirektori Gitu Umanovksu par vārda “žīdi” lietojumu 2013. gada 17. un 18. decembrī.

3. neatkarīgais teātris Skatuve atrodas bijušajā Rīgas geto, kas sniedz gan papildus scenogrāfiju – pilsētas vidi un iespēju atgādināt Rīgas iedzīvotājiem par 1941. gada vasaras – rudens – ziemas notikumiem šai rajonā.

Lugas tulkojumu, ar Kultūrkapitāla radošās stipendijas nelielu atbalstu, veicu es pati, uzklusot, kā ebreju kopienas izpilddirektore Gita Umanovskas ieteikumu krievu *Пумеп* tulkot kā *Pēterpils*, gan diplomdarba vadītājas Annas Eižvertiņas ieteikumu vārdu salikumu *тетя мотя* iestudējumā atstāt tādā pašā fonētiskā skanējumā (mani piedāvātie varianti bija: tante – mante, tante – maņa, tante no Bauskas), kā arī uzklusot aktieru ieteikumus mēģinājumu laikos un, veicot nelielas izmaiņas lugas tulkojumā.

IV DARBA IECERES RAKSTUROJUMS

Lugas galvenais konflikts risinās starp anonīmo varu, kura vēlas kontrolēt pilsoņus un starp pilsoņiem, kuri nespēj pārvarēt varmācības pieredzes akumulētu nedrošību un sacelties – š.g. nepakļauties absurdām pavēlēm. Šāda situācija ir pazīstama ikvienam no mums, sastopoties ar banku bankrotiem, valdības lēmumiem, prezidentu ievēlēšanām, darījumiem, kas izdevīgi ļoti mazai grupai Latvijas pilsoņu, sastopoties ar izmisumu un bezspēcības sajūtu, kas pārņem, saņemot ziņas par notikumiem Ukrainā. Lugas darbība risinās 1990. gada sākumā, kad Padomju Savienībā ir notikusi „perestroika” un vienlaikus cilvēki piedzīvo gan šoku par komunisma ideālu sabrukumu, gan atklāsmi par pārējās pasaules eksistenci, gan brutāla, negodīga valsts uzņēmumu privatizācija.

Lugas sižets: holokaustu, izsūtījumu un blokādi pārcietusi ģimene – vīrs un sieva pensionāri un pāris viņu kaimiņu, skatās Krievijas Saeimas sēdes translāciju, kurā tiek balsots par milzīga valsts uzņēmumu pārdošanu ārvalstu investoriem. Negaidot, viņiem pazūd elektrība un pie viņiem ierodas cilvēks melnā lietus mētelī, kurš atnes profesoram Kirsanovam pavēsti savākt mantas un rītausmā doties uz stadionu.

Par izrādes galveno tēmu izvēlējos baiļu tēmu: kā tās rodas, kā vara tās izmanto, kā mēs tās izskaidrojam katrs ar savas konkrētās pieredzes palīdzību, kā jaunākā paaudzes cenšas tās kontrolēt ar naudu un varu – uzpērkot vai piekaujot.

Tēmu par holokaustu, kuru neviens no lugas varoņiem nav tieši piedzīvojis, izmantoju, tikai vizuālajā materiālā, pirms izrādes performancē un video materiālos, jo saskatīju iespēju š.g. caur interneta medijiem pievērst plašākas sabiedrības uzmanību holokaustam pret Latvijas ebrejiem un mazāk apsriestajam holokaustam pret homoseksuāliem cilvēkiem. Kā arī vēlējos ar video materiālu un pirms performanci iezīmēt tēmu par dažādu cilvēku rīcību varas neprāta priekšā: pieminot Latvijas ebreju glābēju skaitu un arī performances laikā, nosaucot to vārdus. Šis motīvs sasaista video, pirms performanci, vizuālās reklāmas ar izrādi – kā dažādi cilvēki rīkojas, varas spaidu pakļautībā.

Sākotnēji, biju izlēmusi, ka visas lomas izrādē atveidos sievietes, tādejādi, runājot par sievietēm kā par vīriešu pasaules „žīdiem” – patriarhālas varas verdzenēm. Tomēr, darba sākotnējā stadijā es nemācēju atrisināt situāciju ar lugas vienīgo varoni sievieti – Zoju Sergejevnu. Jo šī, emocionāli spēcīgā lugas varone, kura organizē savu, savas ģimenes un arī kaimiņu dzīvi, tādejādi pārvērstos par tēlu – vīrieti, kuram ir uzkundzējušās sievietes un, lai gan, iespējams, tādejādi varētu izstāstīt stāstu par Latvijas matriarhātu – patriarhātu, tas nebija tas vēstījums, kuru es vēlējos sniegt.

Tāpēc, saprotot, ka ar šī darba palīdzību tieši es par sieviešu tiesībām runāt nevarēšu, es izlēmu, veidot izrādi par bailēm nezināmas varas priekšā, par „tēviem”, kas nav spējīgi runāt patiesību bez bailēm.

Ar izrādes komponistu Jāni Ozoliņu, par sadarbību biju jau vienojusies 2013. gada vasarā. Plānoju izrādi veidot reālpsiholoģiskas vodeviļas stilistikā un uzaicināju komandā arī horeogrāfi Elīnu Luci. Biju ieplānojusi vairākas dejas: Zojas deju, ebreju deju, domāju par to, ka starpbrīža laikā notiks dejas – rotaļas ar skatītājiem.

Sākot darbu pie izrādes, galda perioda laikā, vēl bija doma, ka tiks izmantoti konkrētākas laika zīmes: TV reportāžas no 1990to gadu sākuma Saeimas sēdēm, dziesma „Ērglēn, mans ērglēn”, Gorbačova uzstāšanās. Kā arī bija iecere, mest tiltu uz mūsdienām un, izmantot Krievijas prezidenta Putina runu Saeimā, Krimas aneksijas sakarā, Aināra

Šlesera priekšvēlēšanu kampaņas runu vai kādu no Hitlera runām, kompilējot visus trīs minētos kungus.

Tomēr, uzsākot mēģinājumus, no šīm konkrētajām laika zīmēm, izlēmu atteikties, jo vēlējos, ideālā gadījumā radīt vispārīgāku par cilvēka dabu.⁶

No domas par vodeviļu nācās atteikties, iespējams, režisora pieredzes trūkuma dēļ, jo nebiju aptvērusi, cik daudz darba prasīs 8 varoņu lomu zīmējumu attīstības izpratne un realizācija, kā arī dažādu teātru 8 aktieru (Dailes, JRT, Leļļu, Nacionālā ārstata aktieris, LKA studente, LKA uzvedumu daļas tehniskais speciālists) saorganizēšana uz mēģinājumiem.

Lasot lugu, galda perioda laikā, kļuva skaidrs, ka izrādes stilistika būs hiperreālisms, kurš intensīvākajos mirkļos izaugtu līdz metaforiskam līmenim.

Izrādi vēlējos veidot kā traģikomēdiju ar absurda elementiem. Jāatzīst, ka pirms iestudējuma mana apziņa par žanru un tā robežām, kas var palīdzēt strukturēt izrādi bija visai maza.

Režijas vīzija tapa, paralēli lasot, Mihaila Tumanšvilli grāmatu „Ievads režijā”: iezīmējot protokola notikumu: pavēstes atnešanu, galveno notikumu: automātiska, reflektīva pakļaušanās varas izpausmei un sākuma notikumu: noticēšana/izlemšana, ka varoņi ir vainīgi, kļūstot par savu bailu vergiem.

Vēl pirms darba ar aktieriem, strādāju ar lugas tekstu, iezīmējot ekspozīciju: Kirsanovs skatās televizoru, Zoja viņu un Bazarinu aptekā; notikumu: nodziest gaisma, atnes pirmo pavēsti; cīņu: visi mēģina atrast ārēju pierādījumu, ka nav vainīgi, kulminācija: Sergejs pasaka skaļi, ka vecākā paaudze ir vergi, ka nav nekur jāiet, atrisinājums: Sergejs atklāj savu izpratni par to, kā cīnīties ar varu un līdz ar to arī automātiski kļūst par vergu – upuri.

Domājot, par lugas struktūras attīstību, sapratu, ka vēlos runāt par tēva - dēla, vecāku – bērnu attiecībām, kā varas hierarhijas modeli, kur Kirsanovs bailēs, ka nav labs tēvs, realizē varu pret savu dēlu un dēls, bailēs nepiepildīt tēva gaidas, realizē tieši viņa bailes: kļūst par agresīvu varmāku.

⁶ Otrajā izrādē, 3.jūnijā, notika tuvošanās iecerei.

Par izrādes virsuzdevumu izvēlējos vēstījumu, ka lugas varoņi ir dzīves vērti cilvēki, ka viņi ir labi tieši tādi kā viņi ir. Par izrādes caurviju darbību izvēlējos: pārvarēt bailes būt vainīgam – sliktam, nederīgam. Atklāju caurviju darbību arī katram izrādes dalībniekam: Kirsanovs: noticēt, ka dzīvojis pareizi, Sergejs – pierādīt tēvam, ka ir mīlestības vērts, Zoja – aprūpēt, Bazarins – saglabāt spožo virspusi, nebūt „žīdam”; Pinskis – izdzīvot, cik ilgi vien var, par katru cenu, Arīna – būt līdzās vienīgajam uzticamajam cilvēkam: Sergejam.

Izvērtēju, kā izrādes caurviju darbība: pārvarēt bailes izpaužas katra varoņa lomas zīmējumā: Kirsanovs, krāj naudu un ironizē, Zoja: rīkojas, organizē savu tuvinieku dzīves, Sergejs: mēģina uzpirkt, ņemt ar varu, Pinskis: runājas un shēmo, Arīna: esot līdzās Sergejam, Aleksandrs: mēģināt izprast, kurš varētu palīdzēt.

Sadalīju lugu 62 mikroainās, kuras katra ietvēra notikumu. Tad, pēc pirmā lasījuma ar aktieriem, sadalīju lugu 20 ainās, centrējot notikumu attīstību ap Kirsanova agresiju un neticību saviem bērniem un Sergeja mīlestību pret tēvu, kurai nav iespējams izpausties. Katrai ainai devu nosaukumu.⁷

Plašākā vispārinājumā, vēlējos runāt par cilvēka bailēm no nāves, no nebūšanas, no tukšuma, kuru mēs aizpildām ar rīkošanos, runāšanu, naudu. Šo līniju mēģināju atklāt caur pauzēm: Zoja kuļ putukrējumu, iestājas pēkšņa pauze Kirsanova, Pinska, Bazarina sarunā, Kirsanovs guļ otrā cēliena sākumā, Melnais cilvēks runā caur magnetafona ierakstu – nerunā pats, izrādes beigās, visi atsakās no rīcības, apguļās embrija pozās.

Domājot par lugas tēmu bailes un varoņu attiecībām, sapratu, ka tieši neapzinātas bailes bieži rada varmācību, apzinātas bailes, dod iespēju izvēlēties sevis un pārējo pieņemšanu – mīlestību kā situācijas risinājumu. Profesora Kirsanova bailes, ka dēli izaugs par neliešiem padara viņu varmācīgu attiecībās ar viņiem un, liek viņiem: aizstāvēties, kļūt par „neliešiem”. Profesors Kirsanovs uzskata, ka viņa jaunākais dēls ir spējīgs iespert guļošam cilvēkam un lugas beigās tas arī notiek. Viņš nav to tieši stimulējis, bet atgrūzdams dēlu, radījis situāciju, kur dēls cīnās par tēva mīlestību visiem līdzekļiem.

⁷ Sk. pielikumu nr.8 - AINU nosaukumi.

Vēlējos pateikt, ka ir nepieciešams pieņemt sevi un savus tuviniekus plašākā nozīmē, grēcīgus un apzināties savas bailes. Apzināties, ka Melnais cilvēks rodas katrā pašā un tumsa ir nepieciešama gaismas eksistencei.

Pirms izrādes iestudēšanas mana pārliecība bija, ka hierarhijai nav jēgas, tā tikai traucē dzīvot. Tā sadurās ar vecāko varoņu pārliecību, ka hierarhija garantē dzīve kārtību.

Pēc izrādes iestudēšanas, es saprotu, ka izrāde nav tik lielā mērā par hierarhiju, kā par brīvības mirkļiem un to meklēšanu, mūsu baiļu strukturētā, hierarhizētā pasaulē. Iestudēšanas laikā es sadūros pati ar savām bailēm, ka mani neņems par pilnu, ka es kā režijas studente stāvu hierarhijas ziņā zemāk par profesionāliem aktieriem un tādēļ, manis teiktais nav tik būtisks, ar bailēm no neizdošanās un tiem ego ievainojumiem, kurus es iegūšu, ja izrāde nebūs tāda kā iecerēta. Es vistiešākā veidā sastapos ar bailēm no nebūšanas – izzušanas, ja kāds no aktieriem pārņems varu un izturēsies nicīgi pret maniem režijas mēģinājumiem.

Īpašu nozīmi izrādē biju iecerējusi gaimas un skaņas partitūrai.

Pirms sākt mēģināt domāju arī par to, ka elektriskā gaisma izrādē simbolizēs varu, Kirsanova varu un mūzika – Sergeja varu. Kad Kirsanovs kļūst agresīvs, runājot ar televizoru un izsakot spriedumus par nepazīstamiem cilvēkiem – „sūda valdību”, tad viņa vara zūd, nodziest elektrība. Ieskanās klavieres, kuras spēlē Jānis Ozoliņš – komponists, Sergeja alter ego. Apzinos, ka šī līnija nebija skaidri iezīmēta. Sergeja istabā gan atrodas klavieru krēsls, kamēr Jānis sēž uz parasta koka krēsla. Tomēr apzinos, ka šo līniju, iespējams ir jāiezīmē precīzāk. Iespējams, ka ir jārada mikro aina, kur Sergejs un Jānis satiekas vai samainās vietām. Sākotnēji, es biju iecerējusi, ka skatītāji pianistu neredz un mums rodas sajūta, ka mūzika skan Sergeja galvā un izrādes noslēgumā mēs ieraugam pianistu – Sergeja Melno cilvēku. Šī ideja iestudēšanas laikā palika ieceres līmenī.

Pirms mēģinājumu sākuma iestudējuma iecere bija nosacītāka, es esmu pat sacerējusi scenāriju, kurā gaisma ir protagonistis un mūzika – antagonists. Kā arī domāju par daudz atvešinātāku režijas stilistiku un plakātisku ainu montāžu: piem: Zojas deja (vīrieši sēž uz soliņa), Sergeja dzimšanas aina, Hitlers – pagātnes aina, Arīnas mīlestība utt.

Es biju cerējusi sacerēt izrādi kā dzejoli, kas man vairāk vai mazāk izdevās izrādē „Mūsu Silvija debesīs”, kur es biju gan autors, gan režisors, gan izrādes varone.

Šajā gadījumā, strādājot ar daudz pieredzējušākiem aktieriem un citu autoru radītu tekstu, es, iespējams ierobežoto resursu dēļ (pieredze, laiks) izvēlējos psiholoģisko reālismu, lai atklātu attiecības starp varoņiem. Iecere bija sakārtot varoņu attiecības, izveidot notikumu ķēdes secību un tad, eksperimentēt ar tempu: vienojoties ar aktieriem par ļoti ātru spēles ritmu atsevišķās ainās: 5. *Kirsanovs nepadodas* un ļoti lēnu (kā Viestura Kairiša iestudētajās *Skroderdienās Silmačos*) – citās, piem. 8. *Rasu tīrība*. Atsevišķas ainas domāju spēlēt gan ātri, gan lēni – 15. *Kirsanovs salūzt*.

Nebiju rēķinājusies ar to, ka kāds laiks paies man pašai pārvarot tās pašas bailes no aktieriem un cīņā ar savu nepašpārliecinātību. Pēc pirmā mēģinājuma, esmu ierakstījusi piezīmju kladē „Mēģinājums izdevās labi. Esmu dzīva. Tikai rokas aukstas.” Šī darba procesā esmu ieguvusi ārkārtīgi vērtīgu pieredzi un cīnījies pati ar savām bailēm.

Izvēlēties psiholoģisko reālismu kā paņēmienu, mudināja arī izvēlēta teorētiskā bāze – Mihaila Tumanšvilli „Režijas pamati”.

Sākotnējā iecere, bija izmantot visu *Skatuves* telpu – gan skatītāju zāli, gan skatuvi kā baiļu telpu, no kuras varoņi nespēj iziet. Bija plānots izmantot arī balkonu un starpbrīža laikā, arī priekštelpu. Iestudējuma laikā kā baiļu telpa iezīmējās tikai skatuve – varoņi uz tās uzejot vairs no tās nenokāpj. Es apzināti, parādīju to, kā Pinskis saņem pavēsti, izvēloties, neveidot skatītājiem pārsteigumu. Kā arī, atklāt to, ka Arīna dzird Kirsanova un Bazarina izteikumus par viņas ādas krāsu. Es vēlējos veidot telpu, kurā visi varoņi ir baiļu telpā un notikumu robežas, kas šīs bailes rada, saplūst.

V PROFESIONĀLIE PAŅĒMIENI (UN DARBOJOŠOS PERSONU ATTIECĪBAS)

Vēl pirms sākām izrādi mēģināt – lasīt lugu, es domāju par varoņu pārliecībām un to maiņu. Jāatzīst, ka varoņi lugā paliek diezgan statiski un viņu pārliecības mainās nedaudz:

Kirsanovs: pārliecība – pasaulē ir zināma kārtība un tā ir jāievēro. Kad tēvs runā, tad dēls klusē. Izglītība ir labi. Klasiskā mūzika ir labi, estrādes mūzika ir slikti. Vecāki cilvēki ir jāciena, pat ja viņu ideoloģiskā pārliecība un darbi nav cienījami. Viņa brīvība ir ironija.

Kirsanovam lugas noslēgumā mainās pārliecība, ka dēls Sergejs ir nelietis: mīrlī, kad Arīna atklāj visiem, ka viņš aiz līdzcietības pret viņiem, raudājis. Tomēr, tūlīt tā atkal piedzīvo pārbaudījumu, kad dēls piekauj Melno cilvēku.

Zoja: pārliecība – dzīve ir netaisna, dzīvē ir slikti cilvēki, bet kamēr vien viņa elpos, tikmēr viņa varēs palīdzēt – uztaisīt ēst, sašūt, parūpēties par vīru, dēliem, kaimiņiem. Viņas brīvība ir būt vajadzīgai.

Sergejs: Vajag daudz naudas, lai būtu brīvs.

Arīna: Visi gaida, ka es uzvedīšos kā mērkaķītis, izņemot Sergeju. Visi ir idioti, izņemot Sergeju. Viņas brīvība ir dusmas.

Bazarins: Manipulācija nav nekas slikts – to sauc par diplomātiju. Viņa brīvība ir sakari.

Pinskis: Sīrsnība spēj vairāk kā naudu. Iedzert ar draugu ir svarīgāk kā nopelnīt daudz naudas. Viņa brīvība ir draudzība.

No 10. marta līdz 10. aprīlim mēs lasījām lugu Zirgu pastā 306. kabinetā, kas ir dienesta viesnīca un daļēji atbilda iecerētajai viesistabas atmosfērai. Šajā laika periodā arī mēģināju atsevišķi ar minētajiem varoņu pāriem un mēģināju izprast viņu attiecības un viņu varoņu biogrāfijas, kā arī attiecību vēsturi. Vēl *galda perioda* laikā mēs izpētījām un

izrunājām varoņu biogrāfijas, gan to, kas ir iešifrēts lugas tekstā, gan atsevišķas līnijas sacerot no jauna.

Pēterpils pilsētas žīdu oriģinālajā variantā Sergejs ierodas mājās kopā ar savu draugu – melnādaino Artūru, ar kuru abi ir kopā dienējuši, kā arī pie Kirsanoviem ierodas santehniķis Jegoričs. Izrādē Artūra ir pārtapusi par Arīnu un santehniķis Jegoričs par viņa sievu Glašu, radot jaunu jēdzienisko slāni par sievietēm, kas rūpējas par vīriešiem: Zoja par Kirsanovu un dēliem, Arīna – par Sergeju, Glaša - par Jegoriču.

Arīnas un Sergeja attiecību biogrāfiju mēs kopīgi ar aktieriem sacerējām no jauna. Kaut arī luga atļauj lasījumu, ka Sergejs ir reketieris, mēs tomēr izvēlējāmies, variantu, ka viņš ir kooperatīvas bodītes īpašnieks, kurš pieņēmis darbā Arīnu un pēc dienesta atteicies no tēva „palīdzības” viņu iekārtot augstskolā.

Arīna ir visu savu mūžu jutusies kā svešā – citādākā. Arīnu ir uzaudzinājusi mamma. Sergejs ir Arīnas pirmā mīlestība, pirmais cilvēks, ar kuru viņa jūtas pieņemta. Vēlējos iezīmēt to variantu, ka Sergejs atvedot mājās Arīnu, tomēr vēlas kaitināt tēvu un pārbaudīt viņa pacietību, nedomājot par Arīnas jūtām.

No 11. aprīļa līdz pirmizrādei 2. jūnijā mēs mēģinājām neatkarīgajā teātrī Skatuve. Mēģinājumi notika regulāri, tomēr visai reti ar pilnu aktieru sastāvu.

Aktieriem tika uzdots sagatavot etīdes par to, kā viņu varonis nomierinās baiļu situācijā, kā arī sastādīt savu baiļu sarakstu. No šīm etīdēm izauga Zojas Sregejevnas putukrējuma putošana pirmajā cēlienā, Pinska otrā plāna darbības, pēc tam kad viņš saņem pavēsti, gatavojot čefīru, Aleksandra sega, kā viņu sargājošs elements.

VI AKTIERU IZVĒLE

Kad atteicos no domas, ka visas lomas atveidos sievietes (plānotās aktrises: Mirdza Martinsone, Ingrīda Adriņa, Baiba Indriksone vai Marina Janaus, Liene Šmukste, Ieva Pļavniece, Aminata Diarra, Baiba Berķe vai Marta Ančevska), sastādīju aktieru sarakstu, kurus vēlētos redzēt atveidojam varoņus. Sarakstu izveidoju daļēji intuitīvi, sastatot to priekšstatu, kas man par aktieri radies kā par cilvēku ar viņa potenciāli atveidojamo varoni.

Vēlējos, lai Kirsanova lomu atveido Jānis Paukštello, par kuru man bija radies priekšstats kā par labsirdīgu, tai pašā laikā ar lielu ego un spēku apveltītu personību, kas, manuprāt, atbilda profesora Staņislava Kirsanova tēlam. Jānis Paukštello mēģinot atklājās kā jūtīgs, viegli ierosināms aktieris, kura impulsivitāte arī atbilda profesora Kirsanova tēlam. Jāni Paukštello man palīdzēja sarunāt Anna Eižvertiņa, viņš piekrita uzreiz aizcienas pret Annu Eižvertiņu un neatkarīgo teātri Skatuve. Mana iepriekšējā pieredze kā dzejniecei šai gadījumā nespēlēja nekādu lomu.

Uz Zojas Sergejevnas lomu sākotnēji aicināju Lieni Šmuksti. Vecuma atbilstība noteiktajai lomai šai gadījumā man nebija svarīga. Vēlējos atrast, manuprāt, pēc iekšējās būtības atbilstošu aktieri. Liene Šmukste atteica, jo vēl šajā sezonā neatgriezās teātrī sakarā ar bērniņa auklēšanu. Kad uzrunāju Marinu Janaus un viņa pēc lugas izlasīšanas piekrita.

Uz Oļega Kuzmiča Bazarina - demagoga, partijas darbinieka lomu, aicināju Jāni Skani, Uldi Norenbergu, Juri Bartkeviču, kuri atteica dažādu iemeslu dēļ. Visbeidzot uzrunāju Gunāru Placēnu. Gunārs Placēns ir disciplinēts, dzīvespriecīgs un aizraut spējīgs aktieris. Problēma ar teksta apjomu, kuru paspilgtināja satraukums, bija redzama 2.jūnija izrādē⁸. Esmu ļoti gandarīta, ka man bija tas gods strādāt ar Gunāru un arī, piedzīvot, viņa komiķa spēju atklāsmi. Iespējams, turpinot darbu, vēlētos mazliet strādāt pie niansētākas, brīžiem skumjākas aktierspēles.

⁸ Sk. nodaļu XVI. Secinājumi.

Uz Aleksandra Rufimiča Pinska lomu aicināju Gati Gāgu, Āri Rozentālu, Zigurdu Neimani, kuri atteica dažādu iemeslu dēļ. Tad vienojos ar Daini Sumišķi, kurš šobrīd ir Latvijas Kultūras Akadēmijas uzvedumu daļas tehniskais speciālists, bet ir kā aktieris beidzis Daugavpils teātra kursu un ieguvis teātra mākslas maģistra grādu Latvijas Kultūras Akadēmijā. Ar Daini, strādājot, piedzīvoju vislielāko aizkustinājumu par to, ka aktiera ieguldītais darbs nes rezultātus, ka sākotnējā rādīšana un plakātiskas – *es spēlēju priekšstatu par ebreju*, piedzīvo tomēr pārvēršanos dzīvā, konkrētā tēlā, kurā līdzsvarojas komiskais un skumjais.

Uz Sergeja Kirsanova – profesora jaunākā dēla lomu aicināju Romānu Bargo un viņš uzreiz piekrita. Šai gadījumā man šķita nozīmīgs liriskā un agresīvā apvienojums Romāna personībā.

Kad uzrunāju Aminatu Diarru uz Arīnas lomu, svarīga loma bija viņas ādas krāsai. Tomēr vēlējos arī, lai aktrise būtu profesionāla vai aktiermākslas studente. Sākotnēji, runāju ar profesori Māru Ūimeli par Aminatas pieacināšanu. Viņa pauda bažas, vai mēģinājumi netraucēs Aminatas mācību procesam un raksturoja Aminatu, kā spējīgu studentu ar raksturlomas atveidotājas potenciālu. Aminatai piemītošais maigums un vienlaikus it kā spītīgi slāpētais spēks, atklājās atbilstošs Arīnas sarežģītajai lomai.

Uz Kirsanova vecākā dēla Aleksandra lomu aicināju Vari Pinķi un viņš arī uzreiz piekrita, pamatojot to ar izpratni, cik grūti ir savākt šādu lielu ansambli režijas studentam.

Uz Melnā cilvēka lomu aicināju Anci Muižnieci, ar kuru biju strādājis iepriekšējā iestudējumā Morisa Māterlinka „Aglavenā un Selizetā”. Noteicošais šai gadījumā bija Ances kā personības aizrautība un spēja strādāt, kuru piedzīvoju jau asistējot Mārai Ūimelei aktierkursa diplomdarba „Pārventas heterā” un pēc tam, sekojošā manā iestudējumā „Aglavena un Selizetā”. Šāds Melnā cilvēka traktējums piedzīvoja lielu pretestību no aktieru puses, īpaši no Jāņa Paukštello puses, Kirsanova atveidotāja puses. Pretestība radās no sajūtas, ka no tik trauša cilvēka kā Ances nav iespējams baidīties tādiem spēcīgiem vīriešiem kā Paukštello, Placēns, Sumišķis. Tomēr, strādājot un atklājot vairāk domu par Melno cilvēku kā Kirsanova alter ego – kaut ko tādu, ko viņš pats rada no savām bailēm, pretestība mazinājās. Atklājās arī Ances iekšējais spēks un noturība, kas atbilda Melnā cilvēka būtībai.

Ance atveidoja arī epizodisko Glašas – santehniķa Jegoriča sievas lomu.

Melnā cilvēka balss pieder Mārtiņam Liepam, kura izvēli noteica prozaiski apstākļi – viņš bija ar mieru ierunāt tekstu par velti. Viņa uzdevums bija mēģināt, ierunājot izvairīties no emocijām, un mēģināt panākt „konvejera balss” efektu.

VII LAIKS

Izrādē izmantojam vairākas norādes uz konkrētu gada un diennakts laiku: pavēstēs ir norādīts, ka pulcēšanās vietās „žīdiem” ir jāierodas 12. janvārī, vairākas reizes tiek pieminēts, ka ir nakts, izrādes sākumā ir divi naktī, tad Zoja piemin, ka ir trīs naktī. Otrajā cēlienā laika norāžu vairs nav.

Tiek izmantotas arī vairākas norādes, kas varētu liecināt, kurš gads ir: Bazarins saka, ka Hitlera jau vairāk kā 40 gadu nav, tiek pieminēta Tautes fronte, kuras mītiņā runājis Kirsanovs, tiek pieminēta „atklātības ēra”. Tomēr es vēlējos izvairīties no konkrēta gada, atstājot tikai šīs norādes, lai radītu vispārinājumu un fokusētu skatītāju uzmanību uz emocionālu laiku, ciklisko laiku, varoņu personīgo laiku. Lai izvairītos no asociācijas, ka tāds notikums varēja notikt tikai, piemēram, 1991. gadā.

Domāju, ka to varēja papildināt, izmantojot kādu spilgtu zīmi no mūsu laika, kura nestu nepieciešamo emocionālo vēstījumu, bet izjauktu lineārā laika notikumu rindu.

Lai neiezīmētu konkrētu laiku, atteicos no televizora un skaņu ieraksta.⁹

Sergejs klausās konkrēta laika mūziku – Borisu Grebenščikovu, Viktoru Coju un Slayer. Saprotu, ka šis ir tas motīvs, kur es arī varēju nojaukt konkrētā laika rindu un vienlaikus risināt līniju par Sergeja muzikālo talantu. Iespējams, ka kādā brīdī viņš varētu savā magnetafonā izdzirdēt to melodiju, kas viņam visu laiku skan galvā.

⁹ Sk.nodaļu nr. IX. *Rekvizīti*

VIII GAISMU PARTITŪRA

Gaisma kā lugā, tā izrādē atklāj jēdzienisko slāni par cilvēka brīvību izvēlēties. Lugas sākumā elektriskā gaisma pazūd un atgriežas tikai izrādes beigās, Zojai saucot: „gaismu, dodiet man beidzot gaismu”. Varoņiem uz skatuves ir sveces un logi aiz kuriem, kā saka profesors Kirsanovs: „dzīvo, redz cilvēki bēdu nepazīst”, izrādes sākumā ir apgaismoti.

Bailēm augot arī logu apgaismojums izdziest. Pēdējais izdziest Sergeja istabas logs, mirklī, kad viņš sāk tirgoties ar Melno cilvēku, mēģinot nopirkt vienu Melnā cilvēka „klusēšanas minūti” – lai viņš neteiktu, ka Kirsanovi ir bijuši mājās un samelotu, ka nevarēja viņiem izsniegt pavēstes. Izrādes beigās katrs no viņiem iedez mazu luksturīti sirds rajonā – ar ko es vēlējos nodot vēstījumu par to, ka katrā no viņiem slēpjas gaisma – brīvība izvēlēties: pakļauties pavēstei vai pavēlošam telefona zvanam vai nē.

Es sadarbojos ar jaunu gaismu mākslinieci Jūliju Bondarenko. No diplomdarba vadītājas un aktrises, režisores Ventas Vecumnieces saņēmu aizrādījumu par gaismu partitūru, ka nevar redzēt aktieru sejas. Par pārējo iestudējumu Venta Vecumniece izteicās atzinīgi.

Jāatzīst, ka mana vizualitātes izpratne ir diezgan ekspresīva un nav niansēta. Tādēļ man šķita atbilstoši, ka lielāko daļu izrādes notiekošais uz skatuves, pēc gaismēnām, atgādina Holandiešu, piem. Rembranta gelznas.¹⁰ Kā arī man šķita, ka vienkāršā gaismu partitūra ir atbilstoša manai iecerei: kad gaisma izdziest, tad ir tumšs. Kad cilvēks padodas bailēm, viņš zaudē brīvību.

Tomēr pirms rudens izrādēm, kopā ar gaismu mākslinieci, domāju apspriesties un iespējams, izveidot sarežģītāku gaismas partitūru, kur izrādes vidus daļā aktieru sejas būtu labāk redzamas.

¹⁰ Sk. pielikumu nr. 9

IX MŪZIKA

Komponists Jānis Ozoliņš, kuram šī ir debija teātra mūzikas žanrā, sakomponēja oriģinālmūziku „Pēterpils pilsētas žīdiem”.

Viņš pats arī šo mūziku izpilda izrādē uz atskaņotām klavierēm, vērojot aktieru darbību un kļūstot par viņu zemapziņu. Sākotnēji bija iecerēts, ka Jānis Ozoliņš būs tikai Sergeja alter ego, tomēr mēģinot izveidojās situācija, kurā Jāņa izpildītā mūzika, kļūva par visu varoņu zemapziņas skaņu. Mūzika pirmo reizi ieskanās mirklī, kad nodziest gaisma un no tā brīža Jāņa baiļu motīvs ieskanās dažādās izrādes vietās.

Jānis atrodas ārpus skatuves – baiļu telpas. Tomēr pašās beigās viņš pievienojas saviem varoņiem un līdz ar viņiem apguļas uz skatuves un ieslēdz savu gaismiņu.

Jāņa Ozoliņa komponēto mūziku mēs izmantojam arī video klipos un izrādes reklāmas rullītī, kā arī pirms performancē. Tas ir motīvs, kas satur ebreju tautas melodijas ritmu, apvienots ar mūsdienīgu trauksmainu atmosfēru. Izrādei Jānis sakomponēja: Pavēsti jeb baiļu tēmu, Sergeja uznācienu, Kirsanova tēmu, Kirsanova sapni, Zojas jeb žīdu tēmu un Noslēgumu.

Izrādē izmantojam arī citu trokšņu partitūru. Ar mikrofonu skaļākas padarītas metronoma skaņas, klauvējieni pie klavieru vāka, magnetafona ieraksts – Melnā cilvēka balss, Borisa Grebenščikova, grupas *DDT* dziesmas un fragmentu no grupas *Slayer* kompozīcijas *Seasons in the Abyss*. Citu autoru mūzika skan no magnetafona, kas atrodas uz skatuves – Sergeja istabā. Tā ir mūzika, kas skan no *baiļu telpas*. Savukārt Jāņa izpildītā kompozīcijas skan no ārpuses, no telpas, kas ir līdzās baiļu telpai, iespējams no tās vietas, kur varoņi varētu meklēt brīvību no savām bailēm, no zemapziņas.

X SCENOGRĀFIJA

Neatkarīgā teātra „Skatuves” kā spēles telpas izvēli lielā mērā noteica – skatītāju krēsli. To forma un nobružātība atgādināja man 1990. gadu sākuma kultūras namus.

Šajā telpas izvēlē arī atklājas manas ieceres būtība: ārējā zīme – krēsli liecina par konkrētu laiku, bet skatuve – melnā kaste ir nosacīta telpa, kuras laiku un formu nosaka nevis ārējās zīmes, bet emocionālais pārdzīvojums un varoņu personīgais laiks.

Skatuve šai gadījumā ir nosacīta *baiļu telpa*, kurā aktieri nokļūst un izrādes laikā vairs no tās nenoiet. Ārpus šīs telpas, malziet nostāk atrodas pianists Jānis Ozoliņš, kurš ir varoņu zemapziņa. Arī viņš izrādes noslēgumā pievienojas aktieriem *baiļu telpā*.

Zināma nozīme bija arī tam, ka neatkarīgais teātris „Skatuve” atrodas bijušā Rīgas geto teritorijā. Strugacku darbā pavēste ir tā zīme, kas met tiltu uz holokaustu Eiropā, bet, protams, viņi savā darbā nerunā tikai par represijām pret ebreju tautu, bet gan mēģina atklāt varas darbības mehānismu un to, kā ļaudis, kuri piedzīvojuši represijas, varmācību iegūst *upura refleksu*, zaudējot brīvību – iespēju, izdarīt apzinātu izvēli.

Es mēģināju iezīmēt Skatuves atrašanās vietu un netieši sasaistīt to ar izrādi, veidojot pirmsperformanci, kuras laikā mēs nosaucām ebreju glābēju vārdus. Mana iecere bija nosaukt tos cilvēkus, kuri absurdas varas priekšā nekļuva par tās vergiem, bet izdarīja izvēli palīdzēt ebrejiem, riskējot ar savām dzīvībām un daudzi tās arī zaudējot.

Par scenogrāfi un izrādes mākslinieci jau gadu pirms mēģinājumu sākuma aicināju būt Ievu Kauliņu. Viņas sākotnējā vīzija bija vairāk saistīta ar šķietamo *Pēterburgas žīdu zeltu*, kā to nosaucau Anna Eižvertiņa. Skicē bija redzamas lustra zem kuras atradās parasts parka, koka soliņš – sols uz kāda varēja arī gulēt izsūtītie ceļojumā uz izsūtīšanas vietām.

Vēl bija ideja par daudzkārtainiem aizkariem, aiz kuriem izrādes varoņi slēpjas no *kožas moķas*, no iespējas saskatīt izeju no radušās situācijas, kā arī no iespējas ieraudzīt, ka Melnais cilvēka izcelsme meklējama viņos pašos.

Tad, mēģinājuma gaitā, noformulējām ideju par to, ka vēlētos, lai visa galvenā darbība notiek viesistabā, kuras komfortā varoņi slēpjas no jau minētās *kožas moķas* un ļaunās varas, kas nes viņiem pavēstes.

Ieva Kauliņa izveidoja logu galeriju: kopumā 6 logus, aiz kuriem redzama Pēterburgas daudzīvokļu namu veidotā ainava.

Kirsanovu telpas centrs ir profesora Kirsanova rakstāmgalds, kurš tiek gan greizsirdīgi sargāts, gan no kura ir bailīgi atkāpties tālāk kā līdz telefonam. Sergejs mēģina pārkāpt tēva robežas un uzsēties uz galda, bet tiek apsaukts. Izrādes beigās Arīna uzkāpj uz svēta rakstāmgalda, tādejādi, no vienas puses, piepildot to, ko, kā viņai liekas no viņas sagaida – ka cilvēks ar viņas ādas krāsu uzvedīsies mežonīgi, no otras puses – viņa pārkāpj vecākās paaudzes tabu, jaunības maksimālismā.

4 greznie krēsli simbolizē, bijušo greznību un mantojumu no iepriekšējām paaudzēm.

Elektriskā tējkanna, kaut ko jaunu Padomju ģimenes interjerā – ne velti, Bazarins saka “nevajadzēja slēgt iekšā to aizdomīgo patvāri”.

Zojai ir sava telpa, nosacīta virtuve ar logu un čemodānu, Sergejam sava istaba, sava istaba ir arī Bazarinam un Pinskiem. Robežas starp telpām ir nosacītas, to, ka tās ir atsevišķas telpas simbolizē logi un gaisma. Šādu nosacītību izvēlējos, jo vēlējos ne tik daudz uzsvērt sižetu par to, ka visi dzīvo vienā mājā, bet ne dzīvoklī, bet gan to, ka visi, kas ir uz skatuves ir iekļuvuši baiļu telpā. Kā arī, lielā mērā visa telpa ir profesora Kirsanova telpa: viņa draugi, viņa dēli, viņa sieva.

Otrajā cēlienā, skatuves telpa tiek laužta, atbīdot centrālo logu līdz skatuves dibenplānam, tā atklājot, ka Kirsanova baiļu telpa ir paplašinājusies un tukšums ap viņu paplašinājies.

XI REKVIZĪTI

Lai realizētu Staņislavska un arī Mihaila Tumanišvili piedāvāto „darbības analīzes metodi”, ir vēlams radīt reālistiskajai videi pietuvinātu vidi ar nepieciešamajiem priekšmetiem un atbilstošu scenogrāfiju.

Tādā gadījumā aktieris var labāk iejusties tēlā un izveidot lomu, apkārtējā vide sataustot atbalsta punktus un iedvesmu savas lomas zīmējuma.

„Pēterpils pilsētas žīdos” es vēlējos kopā ar aktieriem atrast pāris metaforiskus rekvizītus, kas vairāk kaut ko stāstītu par viņu tēlu un mazāk iezīmētu reālo telpu.

Piedzīvoju arī lielu pretestību no Kirsanova lomas atveidotāja Jāņa Paukštello, kurš šķiet pat līdz 3. jūnija izrādei nevarēja samierināties, ka mēs izrādes sākumā neizmantojam reālu televizoru vai vismaz to simbolizējošu skaņas ierakstu. Es izvēlējos, neizmantojot reālu televizoru vai televīzijas ierakstu, lai neiezīmētu konkrētu laiku. Kaut arī daļa reāliju un varoņu runātais, norāda mums, ka darbība visticamāk risinās 1990. gada janvārī, tomēr gan autori, gan es šoreiz izvēlējos konkrēto gadu neizmantojot kā doto apstākli. Veidojot atpazīstamu situāciju, kurā kāds sēž pie televizora un lamā valdību, es mēģināju veidot vispārinājumu, es ideālā situācijā vēlētos, lai nevis reālijas un fakti veidotu tiltu uz mūdienām un līdzpārdzīvojumu skatītājā, bet tas, ka kļūst atpazīstams emocionālais pārdzīvojums.

Daļa rekvizītu izauga no sarunām ar aktieriem un viņu izveidotajām etiķēm. Daļu mēs izvēlējamies kopīgi ar scenogrāfi.

Kirsanovs – rakstāmgalds, grāmatas, kurās tiek slēpta nauda

Zoja – baletčības, bļoda, putukrējuma kuļamā slotiņa

Pinskis – pīrmuss, mugursoma

Bazarins – krustvārdu mīkla, lukturītis, modinātājs

Sergejs – magnetafons, ierocis

Arīna – kožlājamgumija

Aleksandrs – sega

Melnais cilvēks – magnetafons, galvas lukturītis

Vēl uz skatuves atrodas 7 krēsli, paklājs, sega un spilvens Sergeja istabā. Sergeja istabā atrodas arī klavieru krēsls, kurš tā arī „neizšauj” – t.i. šī līnija paliek iecerē, bet tomēr līdz galam netiek izspēlēta. Mēģinot būt atvērta un nevarmācīga pret materiālu un aktieriem, es arī nedomāju, ka līnijas vajadzētu izspēlēt klasiskās dramaturģijas attīstības stilistikā. Tomēr šo zīmi vajadzēja ievīt izrādes materiālā vairāk un kaitinošāk – lai skatītājiem vismaz rastos jautājums, kas tas par krēslu. Šobrīd laikam viņi to nepamana.

Uz rakstāmgalda atrodas krūzes, kuras ir pārāk neobligātas, svečturi, *patvāris* – elektriskā tējkanna, pelnu trauks, tējkanna ar tējas stiprumu, cukurtrauks. Šo rekvizītu izvēle varēja būt precīzāka, tā piešķirot zīmju nozīmi arī krūzēm, tējkannai un cukurtraukam.

Izrādes beigās tiek izmantoti gaismas objekti lukturīši, kuru līdz šim ar varoņiem nav. Tā ir ārkārtīgi nosacīta zīme: šajā gadījumā gaismas objektus ieslēdz aktieri nevis varoņi. Varoņi paši gaismiņas sevī neredz – tās redz skatītāji un to mērķis ir nodot vēsti skatītājiem.

Aprakstot izmantotos rekvizītus kļuva skaidrs, ka ainu ar Glašu, kura nāk izstāstīt par sava vīra pavēsti, esmu atstājusi izrādē tikai, lai ilustrētu tekstu un ļautu varoņiem piedzīvot vienkāršās tautas, ķoķas moķas, ielaušanos. Iecerē bija, ka šai ainā piedalās vairāki santehniķi Jegoriči, kuri uznāk no dažādām vietām, radot viestabā esošajam bariņam reālu draudu sajūtu. Šai gadījumā, tāpat kā dažos citos, kā trūkums izpaudās mana nepārlicinātība par sevi un pakļaušanās aktieru pretestībai.

XII APĢĒRBI

Apģērbu izvēle: 1. cēlienā varoņi ir mājas drēbēs: halātos, čībās, Aleksandrs – ietīnīti segā. Otrajā cēlienā Kirsanovs un Zoja ir apģērbušies, lai varētu iziet uz ielas, ja nepieciešams, Pinskis – ir saģērbies, lai dotos izsūtījumā, Bazarina kungs joprojām ir savā importa halāta jakā. Šobrīd saprotu, ka šī detaļa nav precīza – kādā brīdī, kad Bazarins saprot, ka viņa priekšnieks – partijas komitejas vadītājs viņu neaizstāvēs, viņam vajadzētu reaģēt, domāt, ko viņš darīs, kad viņam atnāks pakal un iespējams, doties pārgērbties vai mēģināt aizņemties apģērbu no Kirsanoviem.

Sergejs ir sporta tērpā un ādas jakā, Arīna – sporta tērpā. Melnais cilvēks ir ģērbies melnā velveta mētelī ar melnu naga cepuri uz galvas, pie kuras piestiprināts luksturītis. Melnajam cilvēkam ir diplomāts un magnetafona soma. Diplomātā ir pavēstes.

XIII SADARBĪBA AR VĒSTURNIEKU

Izrādes sagatavošanas posmā es sadarbojos ar vēsturnieku Edvardu Peredistiju. Kopā ar viņu izpētīju informāciju par holokaustu Latvijā, pavēstēm – kādas tās bija Rīgā, kāda bija situācija Rīgas geto – vai tajā notika sacelšanās vai ebreji varēja sevi glābt, ja nebūtu bijuši tik paklausīgi, kāda bija vietējo iedzīvotāju loma, cik ir apzināto ebreju glābēju.

Edvards mums palīdzēja arī ar informāciju par Ļeņingrada blokādi, kuru ir piedzīvojis profesors Kirsanovs un Karbutaku, kur izsūtījumā bijusi Zoja. Viņš arī izstāstīja mums par radio metronoma nozīmi blokādes laikā.

Ar viņa sniegto informāciju, mēs gatavojām arī pirms-izrādes performanci. Es koncentrējos uz tiem cilvēkiem, kas glāba ebrejus: tāpat rīkojās savādāk nekā varēja gaidīt idejas apstulbinātā vara. Šobrīd domāju, ka man vajadzēja koncentrēties uz ebreju kopienas sadzīvi geto un to attēlot pirms-performacē. Tāda, bija arī iecere, rādīt geto veikalu kā ebreju pulcēšanās vietu un runāt par to, kāpēc ebreji bija tik paklausīgi, izpildot pavēstes – nacistu valdības pavēles.

Bet, kā jau mani brīdināja profesore Māra Ķimele: nevar veidot divas izrādes vienlaicīgi un izkaisīties pa tēmām. Es domāju, ka performance sniedza mazu asociāciju, domas virzību, kas bija saistīta ar izrādi „Pēterpils pilsētas žīdi”, bet tas varēja notikt precīzāk.

Mūsu radošā komanda arī apmeklēja Žaņa Lipkes memoriālu, kur Lolita Tomsone mūs iepazīstināja ar Žaņa Lipkes aizrautīgo, drosmīgo personību. Tas, kas mani interesēja šajā gadījumā ir, kur, piemēram, Žanis Lipke ieguva brīvību rīkoties drosmīgi. Interesanti, ka arī Žanis Lipke mirklī, kad ienāk nacisti piedzīvo varmācīgu uzbrukumu un pazemojumu savas ģimenes priekšā. Tomēr, viņš nekļūst par upuri un nesalūzt. Pārdomas par to, kāpēc daži piedzīvojuši vardarbību salūzt un zaudē brīvību, kļūst par savu baiļu vergiem, bet citi – nē un, kas ir tas, kas to nosaka, es vēlējos rosināt ar pirms-performanci un izrādi.

XIV VIDEO RULLĪŠI

Kopā ar Ievu Kauliņu¹¹ un aktieriem mēs izveidojām 4 videoklipus, kuri kalpoja kā izrādes reklāmas materiāls un ar izrādi bija netieši saistīti caur tēmu par dažādu cilvēku izvēlēm, kā rīkoties, netaisnīgas varas priekšā. Vēlējos arī pievērst Latvijas iedzīvotāju uzmanību notikumiem holokaustā, represijām pret homoseksuāliem cilvēkiem un netieši – tam, ka Latvijā joprojām ir maz homoseksuālu cilvēku, kas iznākuši atklātībā, kā arī milzīgajai skaitliskajai atšķirībai starp ebreju skaitu Latvijā 1935. gadā un pēc Otrā pasaules kara. Vēlējos rosināt skatītājus domāt par to, kā viņi justos, ja nevarētu iet pa ietvi, stāvēt rindā, apmeklēt veikalu, ja viņiem būtu jānēsā atšķirības zīmes.

Video sižetiskā ziņā nav saistīti ar izrādi, tomēr ir saistīti ar to caur tēmu: pirmkārt: cilvēki netaisnīgas varas situācijā, otrkārt: manuprāt, uz holokaustu var paskatīties kā uz sekām, kamēr izrādes sižetu veidojošais varmāka – upuris – varmāka trīsstūri – kā uz cēloni. Upuris, neapzinoties savu situāciju un nepārraižot to, vienmēr kļūst par varmāku. Izvairījos no tiešām norādēm video rullīšos, kas skatītājiem būtu

¹¹ Video Pēterpils pilsētas žīdi 04 filmēja Jānis Balodis.

jāsaprot vai pārāk uzmācīgas skaidrošanas, kas arī savukārt kļūtu varmācīga. Cerēju, ka jauns asociāciju slānis, virsdoma, abiem šo mediju uztvērējiem, varētu rasties pašiem. Pat ja tas tā nenotiktu, tad abi darbi – video un izrāde ir uztverami arī kā atsevišķi darbi ar atsevišķu vēstījumu.

Video ar izrādi sasaista arī tas, ka tajos piedalās aktieri Jānis Paukštello, Dainis Sumišķis, Aminata Diarra, Romāns Bargais un izrādes komponists Jānis Ozoliņš.

Kopumā tika izveidoti 4 videoklipi ar „Pēterpils pilsētas žīdu”

Video atrašanās vietas tīmeklī:

Video Pēterpils žīdi 05

https://www.youtube.com/watch?v=169Bck_vJlk

Video Pēterpils žīdi 03

<https://www.youtube.com/watch?v=MAk9js1AHCE>

Video Pēterpils žīdi 02

https://www.youtube.com/watch?v=_aQNwMkFJq8

Video Pēterpils žīdi 04

<https://www.youtube.com/watch?v=XKxNyb1drMU>

XV VIZUĀLĀ UN RADIO REKLĀMA

Par vizuālās reklāmas tēlu izvēlējos rotaļu zaķītšus un ezīti no rotaļlietu grupas „Sylvanian families”. Doma par to, ka tie ir atbilstoši tēli, lai kļūtu par izrādes vizuālo tēlu, radās, domājot par komfortablu viesistabu, kurā lugas varoņi slēpjas no „koķām moķām” un paši no savas sirdsapziņas uzbrukumiem.

Vizuālo risinājumu izveidoja māksliniece Ieva Kauliņa.

Mēs kopā ar Ievu izveidojām arī īpašus ielūgumus – pavēstes, kā arī programmiņas. Programmās pieteicām radošo grupu, pirms tam aptaujājot viņus par to, kā viņiem šķiet, kādas pavēstes varētu saņemt viņi, kādā „grupā” būtu ieskaitāmi viņi.

Protams, atbildes, kuras saņēmām un arī mana „etiķete” – „feministe” ir veidotas, apzinoties, ka tās tiks publiskotas un tāpēc tām piemīt daļa koķētērijas. Tomēr programmās un teātra skatloga noformējumā izmantojam, lugā pārstāvēto pavēstes principu, kas sadala cilvēkus grupās, pēc kādas vienas viņu „grēcīgumu” raksturojošas pazīmes.

Ar skaņu operatoru Oliveru Tarvidu, izveidojām radio rullīti, kuru ierunāja Jānis Paukštello. Radio rullīti izmantojam lugas moto citēto R.Akugatavas tekstu: „Vienmēr i bijis bīstami saukt despotus par despotiem. Šobrīd ir kļuvis bīstami saukt vērgus par vergiem.”

Gan radio, gan video rullīšus ar izrādi vieno Jāņa Ozoliņa sakomponētā muzikālā tēma.

Ļoti veiksmīga visa projekta laikā bija sadarbība ar projekta vadītāju Līvu Brici.

Mēs kopīgi iesniedzām projektu gan Kultūrkapitāla fondam, gan Rīgas Domei un saņēmām atbalstu. Pateicoties šim atbalstam, bija iespējams samaksāt honorārus aktieriem, izveidot scenogrāfiju, nopirkt daļu rekvizītu, samaksāt honorārus radošajai grupai.

XVI SECINĀJUMI

Šī darba laikā, es ieguvu ļoti daudz pieredzes darbā ar aktieriem, ar pārējo radošo grupu. Arī izpratni par to, cik ļoti teātra valoda atšķirās no literārās valodas.

Šajā darbā jau minu vairākas lietas, kuras būtu darījusi savādāk, dažas no tām mēģināšu mainīt arī rudens posma mēģinājumos.

Vēl viena lieta, kuru es iemācījos, ir tāda, ka nan vēlams organizēt ģenerālmēģinājumu vai vispār jebkādu mēģinājumu pirmizrādes dienā. Jo aktieri nogurumā tomēr lielākā daļa ļaujas pirmizrādes stresam.

Tomēr visvairāk aptvēru, cik vēl es daudz gribētu apgūt un izpētīt par teātra valodu un tās sniegtajām iespējām.

Manuprāt, pirmizrāde 2.jūnijā bija daudz haotiskāka kā 3. jūnija izrāde, kurā bija labāks temps un ritms, precīzāka aktierspēle un, kur, manuprāt, bija iespējams saskaņot to, ka esam vēlējušies izveidot traģikomēdiju ar absurda elementiem.

Esmu ļoti pateicīga visai radošajai komandai un diplomdarba vadītājai Anna Eišvertiņai.

AVOTU UN LITERATŪRAS SARAKSTS

1. Berger, John. *Ways of seeing*. 5. izd., London: Penguin Books, 1990 [pirmizd. 1972].
2. Delgado, Maria., Rebellato Dan, *Contemporary European theatre directors*, London: Routledge, 2010.
3. Efross, Anatolijs. *Profesija režisors*. Rīga: Liesma, 1981.
4. Туманишвили, Михаил, *Введение в режиссуру*, Москва: Театр „Школа драматического искусства”, 2003
5. Ru.wikipedia.org/wiki/жиды города питера или невеселые беседы при свечах, skatīts 26.02. 2014.
6. Strugackis, Boriss [Комментарий к пройденному. 1985—1990](#), <http://www.rusf.ru/abs/books/bns-09.htm>, skatīts 26.02. 2014.

XVII ANOTĀCIJA ANĢĻU VALODĀ/ ANNOTATION IN ENGLISH

„The jews of Petersburg city” is the play of well known writers Boriss and Arkadiy Strugacky. The work has been chosen by Inga Gaile as her graduating work for Master degree in Theater Art. In the work participate professional actors from different theaters of Latvia.

In performance the director tries to open the structure of power and how the victims, who can't deal with their fright after they have survived repressions, become slaves of their fright.

The work with the play and professional actors has given a lot of experience to the young director and understanding, what she should have done differently. As well as understanding, what is her interest in the theater.

The genre of the performance is tragecomedy with the elements of absurd.

Pielikums nr.1.

Romāns Bargais – Sergejs, Dainis Sumišķis - Pinskis

Jānis Paukštello – Kirsanovs, Marina Janaus – Zoja, Gunārs Placēns - Bazarins

Jānis Paukštello - Kirsanovs

Jānis Paukštello – Kirsanovs, Gunārs Placēns – Bazarins, Marina Janaus - Zoja

Bazarins – Gunārs Placēns

Zoja – Marina Janaus, Kirsanovs – Jānis Paukštello, Bazarins – Gunārs Placēns

Dainis Sumišķis – Pinskis, Marina Janaus – Zoja, Jānis Paukštello – Kirsanovs,
Gunārs Placēns - Bazarins

Pielikums nr.2 Lugas tulkojuma fragments

Ieskrien Sergejs.

SERGEJS. Pardon, pardon un vēlreiz pardon! Papu, mammucis teica, ka tev arī mums kāda svecīte atrastos. Iedod miesīgajam dēlam pārīti!

KIRSANOVŠ. Obligāti vajag pieļurbāties pirms nākt mājās ...

SERGEJS. Kurš te ir pieļurbājies? Iedzērām aliņu un viss.

KIRSANOVŠ. Miljons reižu esmu lūdzis – mājās piedzēries nenāc!...Un, kas tas par nēģerieti, no kurienes viņa uzradusies? Kāpēc velc mājās kaut kādus...ārzemniekus?

SERGEJS. Kāda viņa ārzemniece? Petrova, Arīna, Pētera meita, mūsu vienkāršā padomju pilsonē. Mēs kopā ar viņu mēģinājām Konservatorijā stāties, kā smeļies.

BAZARINS. Bet kāpēc tad viņa ir tik melna?

SERGEJS. Da tāpēc, ka viņas papucis ir biznesmenis no zambijas. Mācījās pie mums. Lumumbā. Bet pēc tam, devās tālēs zilajās, no kaujas lauka atkāpās, tā sacīt.

BAZARINS. Ak tā. Tātad viņš ir zambiete.

SERGEJS. Nu, patiesībā, ja gribam būt precīzi nevis zambiete, bet gā...

BAZARINS. Ko? Kāds gā? Nesaprotu.

SERGEJS. Paskaidroju. Papucis viņai no gā cilts, viņiem tur zambijā ir tāda. Bet, patiesībā, Arīna nav nekāds gā, bet pati vienkāršākā krieviete.

BAZARINS. Nu, kā tad, protams, ja jau māte viņam ir krieviete, tad jau nu uzreiz, viņa ir krieviete.

SERGEJS. Māte viņai nav krieviete. Māte viņai ir vespa.

PINSKIS. Kas, kas viņai ir māte?

SERGEJS. Vespa. Nu, karēliete! Es nezinu, kā jums paskaidrot. Mums ir tāda tauta – vespi.

KIRSANOVŠ. Labi. Ņem sveces un lasies prom no manām acīm.

SERGEJS. Klausos, jūsu augstdzimtība! No visas sirids pateicos, jūsu augstdzimtība! (aiziet)

BAZARINS. Nu gan paaudzīti mēs esam izaudzinājuši, augstais debess!

PINSKIS. Jā, kas ir tas ir. Ar rases tīrību lietas viņiem pavisam plāni. Man vispār liekas, ka visi viņi ir rusofobi.

BAZARINS. Ak, nu izbeidziet, Aleksandr Rufimovič! Jūs taču skaidri saprotiet,

ko es gribu sacīt. Nevar dzīvot bez ideāliem. Nedrīkst dzīvot tikai pats savam labumam. Bet viņi dzīvo tā it kā bez viņiem pasaulē neviena cita nebūtu...

KIRSANOVŠ. Viņi ir nežēlīgi, lūk, kas mani visvairāk biedē. Sava labuma dēļ otram ādu pār acīm novilks...vismaz man tā reizēm liekas...bez morāles. Ar kāju pa galvu. Guļošu cilvēku. Nesaprotu....

PINSKIS. Nesaproti. Nu un tad. Tu daudz ko nesaproti. Vai tu saproti, piemēram, kāpēc viņi būdami tik nežēlīgi tik ļoti mīl bērnus?

KIRSANOVŠ. Neesmu gan neko tādu ievērojis.

PINSKIS. Un ļoti žēl. Viņi mīl bērnus...nezinu, kā lai pasaka..nesavtīgi. Apskauj viņus, rūpējas par viņiem. Priecājas, ka viņiem ir bērni. It kā pats par sevi saprotams, bet tev jāpiekrīt, ka mūsu paaudze pavisam savādāk bērnus audzināja...nebija mums tāda mīļuma pret viņiem...

Pauze.

PINSKIS. Būtu es jaunāks, ņemtu kājas pār pleciem un manas smakas te vairs nebūtu, iznirtu kaut kur Salehardā, salīgtu par mehāniķi un sūdu jums jūsu žīds....

KIRSANOVŠ. Kā tad – bez pasēs, bz dokumentiem. Visu dzīvi slēpies, kā kaut kāds izbēdzis katordznieks...

PINSKIS. Nu, ko gan tu saproti no dokumentiem, profesor? Kādi tevi dokumenti ir vajadzīgi? Dod piecus simtus – rīt atnesīšu.

Pauze.

KIRSANOVŠ. Kājas pār pleciem tev vajadzēja pagājušajā gadā ņemt. Sēdētu tagad Sanfrancisko kājas pret sauli.

PINSKIS. Nu, nē, atvaino, draugs. Vienmēr esmu tev teicis un tagad pateikšu. Viņi mani no šejienes neizēdīs, šī ir mana valsts. Varbūt, mūsu valsts, bet nekādā gadījumā ne viņējā. Man te ir viss. Te man māte guļ, un manu tēvu šeit nogalināja nevis Sanfrancisko... Es, mans dārgais, esmu šito filmu izlēmis noskatīties līdz beigām. Cita lieta – ka galvu zem cirvja speciāli nelikšu. Tāpēc arī saku – man jaunību vajadzētu mazumiņu. Kaut piecpadsmit gadiņus nomest. Kaut duci....

Izvanās telefons. Visi nodreb un paskatās uz aparāta pusi. Kirsanovs steidzīgi paņem klausuli.

KIRSANOVŠ. Jā!.. Tas esmu es...Nu? (*klausās.*) Bet, kas ir noticis? (*klausās.*) Tu man labāk pasaki, vai ar bērniem viss ir kārtībā?... Nu, protams, nāc lejā....(*noliek klausuli*)....Tas ir Saška. Viņam ir kaut kāda ne-telefona saruna.Nakts vidū. (*pamana, ka durvīs stāv Zoja Sergejevna.*) Dūjiņ, Saška zvanīja. Ar bērniem viss kārtībā, bet viņam kaut kāda ne-telefona saruna. Tūlīt atnāks.

ZOJA SERGEJEVNA. Pavēsti saņēmis.

KIRSANOVS (apstulbis). Kur tu to ķēri?

Zoja Sergejevna pieiet pie galda un kaut ko pasniedz Kirsanovam.

ZOJA SERGEJEVNA. Ņem, iedzer nitrongu.

KIRSANOVS. Priekš kam? Es jūtos pilnīgi normāli. *(Iiek tableti mutē, zem mēles un uzdzer tēju)* Esmu pilnīgi mierīgs. Un tev arī iesaku, saglabāt pilnīgu mieru.

Ienāk Aleksandrs Kirsanovs, vecākais dēls, tāds pats kā tēvs, liela auguma, arī ruds, bet bez bārdas un bez ambīcijām. Dzīvo viņš tai pašā kāpņu telpā, augšējā stāvā. Var redzēt, ka tikko ir pamodināts – seja saburzīta, mati sapinkājušies, viņš ir pidžamā, rokās – papīra lapiņa.

ALEKSANDRS. Tēti, es neko nesaprotu! Paskaties, ko man ir atnesuši. *(Bazarinam un Pinskim)* Sveicināti.

Zoja Sergejevna ar vārdiem „dos šurp” pārtver lapiņu un noliecas tos lasīt pie sveces. Visi klusē. Zoja Sergejevna lasa, pēc tam klusējot, atdod lapiņu vīram, bet pati apsēžas pie galda un paslēpj seju rokās.

KIRSANOVS (gandrīz raudot). Nu, kā nav kauna, galu galā! „Pēterpils pilsētas izvirtuļi...” Nu, kā jums tas patīk?

BAZARINS. Izvirtuļi?!

KIRSANOVS. Pēterpils pilsētas izvirtuļi” ! Ierasties astoņos no rīta stadionā „sarkanā ausma”...

ALEKSANDRS (nīd). Es nesaprotu, kā man tas jāsaprot...Es sākumā domāju, ka tas ir kaut kāds joks....Bet taču īsts izsūtāmais atnāca kaut kādā melnā formā... Parakstīties pieprasīja

ZOJA SERGEJEVNA. Bērni nepamodās?

ALEKSANDRS. Ta nē, viņi guļ. Un pie tam, man tur...ir...Nu, tur man ir viens cilvēks... Tēti, tas ir nopietni,pēc tavām domām?

PINSKIS. Saproti, Saņa, mēs ar tavu papu arī esam saņēmuši tādas pavēstes. Katrā ziņā ļoti līdzīgas.

ALEKSANDRS. Jā? Nu un, kas tagad jādara? Iet uz turieni, vai? Tēti, tu varētu piezvanīt kādam...

KIRSANOVS. Kam?

ALEKSANDRS. Nu, es nezinu, tev taču ir visādu paziņu pa pilnam...Paskaidro viņiem, ka man ir divi bērni, nevaru taču es viņus pamest galu galā...Kā tā var? Nav taču trīsdesmit septītais gads. Toreiz – tie bija tautas ienaidnieki, bet tagad pēkšņi ne no šā, ne no tā, nosauc par izvirtuli. Kas es viņiem par izvirtuli? Man ir divi mazi bērni! Tēti, nu kaut vai rektoram piezvani! Viņš taču ir pilsētas domes loceklis.

PINSKIS. Saņa, sēdies. Un izdzer tēju. Atdzisis, bet tas nekas, laba tēja,

stipra... Nepazemojies. Lūdzu, tevi nepazemojies. Un tēvam neliec pazemoties.

ALEKSANDRS. Bet, tēvocīt, vajag taču kaut ko darīt.. Varbūt tā ir kaut kāda kļūda. Var, noteikti var kaut kā sarunāt. Sliktākajā gadījumā palūgt, lai atliek uz kādu brīdi. Nu, piezvani, tēti!

ZOJA SERGEJEVNA. Pie tevis tagad ir Gaļina?

ALEKSANDRS Jā.

ZOJA SERGEJEVNA. Vai viņa varēs rīt bērnus pieskatīt?

ALEKSANDRS. No kurienes, lai es to zinu? Droši vien, ka varēs...

ZOJA SERGEJEVNA (pieceļās). Iesim, es tev kažociņu atdošu.

ALEKSANDRS. Priekš kam? Kādu vēl kažociņu?

ZOJA SERGEJEVNA. Tavējo. Es viņam pogas pāršuvu (dodas uz guļamistabas durvīm.)

PINSKIS. Nevajag viņam kažociņu. Pirmajā dienā viņam to kažociņu atņems.

ALEKSANDRS (padevīgi sekojot mātei) Kam viņu vajadzēs, vecs, novalkāts.. Tēti, tu tikmēr piezvani...nu, kaut kas taču jādara....(aiziet.)

KIRSANOVS. Pretīgi... cik pretīgi!!! Nu, labi mēs jums nepatīkam, neesam jūsu gaumē – nu, labi, iesēdiniet mūs cietumā, pielieciet pie sienas, nē, bet ar to jau jums nekad nepietieks! Vajag vispirms iesļaut sejā, apmētāt ar sūdiem, izvārtīt dubļos! Visas tautas priekšā - pazemot, nokaunināt, no ietves nogrūst! „Bagātnieks”, „izvirtulis”! Mans Saņka – izvirtulis! Viņš ne ar vienu sievišķi pārgulēt bez zīmoga pasē nav spējīgs, viņam tak dzimumakts ir noslēpums, kas ar likuma lākturi jāapgaismo, citādāk – grēks, kauns, negods! Nē, un viņš, redziet ir izvirtulis. Nu, kāda mums tomēr ir zemiska valsts. Spēks nenormāls, nav salīdzināms ne ar vienu citu, var samīt jebkuru. Bet kāpēc tad to pa tiešo nedarīt, nē vienmēr ar kaut kādu šitādu zemisku paņēmienu?

BAZARINS. Staņislav, beidz.

KIRSANOVS. Nē, es tomēr pateikšu. Gan tev es pateikšu, gan rīt viņiem visiem to pateikšu! Jo es taču kaut ko tādu gaidīju. Mēs visi šito gaidījām. „Tu, biedri, zini, pāries nevaldāmās atklātības ēra, un VDK tad mūsu vārdus atminēsies!” Mēs taču visi šito zinājām! Ka nevar pie mums nekas būt normāli, noteikti sāks atkal melot, muskuļus rādīt un visus stādīt ierindā. Bet, ka būs kaut kas tāds! Tāds nicinājums...pazemojums! Es jau sen mēģinu iztēloties, kāds izskatās cilvēks, atsevišķs raksturs, kuram piemīt tādas pašas īpašības kādas mūsu valstij... Jūs tikai padomājiet, kas tas ir par pretīgu tipāžu – uzpūtīgs, melīgs, zemisks, ļauns...nekāda cēluma, nekādas līdzjūtības..

BAZARINS. Tūlīt pat izbeidz, es tev saku! Kā tev nav kauna? Tā nu gan

patiešām ir vistīrākā rusofobija!

PINSKIS. Ak vai, ak vai! Nu, protams – rusofobija. Protams! Visur tak apkārt mums ir rusofobija. Es tikai tagad saprotu, kāpēc mani fiziķos neuzņēma piecdesmitajā gadā. Pie tā vainīgi rusofobi! Nelieši bija izpētījuši, ka man vecmamma krieviete...Kaunieties, Oļeg Kuzmič! Kāds te sakars ar rusofobiju? Viņš taču nevienu sliktu vārdu par krieviem nepateica! Kāpēc atkal visu pārtaisīt, kā jums izdevīgāk? Tāpat jau slikti ap dūšu metās.

BAZARINS. Nē, balodīši! Tieši jūs, Aleksandr Ruvimovič un Staņislav Aleksandrovič, neveleciēt deķi uz savu pusi, es arī bez jūsu paskaidrojumiem visu labi saprotu! Gluži tāpat kā jūs, es uzskatu, ka notiekošais ir necienīgs, bet es uzskatu, ka tas ir mūsu valsts necienīgs. Nevis mūsu valsts nav cienījama, kā jūs mēģināt mums ieborēt, bet gan notiekošais ir mūsu valsts necienīgs. Un tās ir dažādas lietas, un tās nav nepieciešams jaukt. Ļoti vienkārši ir samest vienā čupā gan valsti, gan visus neliešus un muļķus, kas tajā atrodas. Es saprotu, mēs ar jums neesam līdzvērtīgās pozīcijās. Jūs esat pakļuvuši zem sitiena, bet es it kā esmu izlīdis sauss no ūdens...Bet, variet man ticēt, ja arī man šis zibens būtu trāpījis, es, protams, iekliegtos, tāpēc, ka sāpīgi, tāpēc, ka aizvainojoši, bet es piespiestu aizdomāties sevi: kāpēc tas notiek tieši ar mani? Kāpēc izvēlējušies mani? Varbūt tomēr es kaut kā ne tā esmu dzīvojis? Jo visi mūsu muļķi un nelieši, ne jau no debesīm viņi pie mums ir nokrituši, viņi taču no mums, no mūsu tumsas nāk, viņi protams ir muļķi, tikai ar savu būtību viņi pauz tieši to mūsu tumšo biezokni, no kura mēs esam atrāvušies, norobežojušies ar savām aldziņām, ar savu pārtikušo dzīvi, ar saviem tīrajiem darbiņiem, un, kad mums saka: tu, cūka, laukā no ierindas un uz ceļiem!, varbūt ne par savu kunga pazemojumu vajag domāt, bet gan par to, ka šī ir mūsu pēdējā iespēja saprast, kāpēc mēs esam svešie, un nožēlot grēkus...Nevis to muļķu priekšā, kas mūs no ierindas izgrūduši, grēkus nožēlot, bet gan ierindas priekšā.

KIRSANOVS. Kādus grēkus? Par ko? Un kādas ierindas priekšā? Tas ir sabiedrības priekšā, vai?

BAZARINS. Es nezinu kādus grēkus tev ir jānožēlo. Tas tev pašam labāk zināms. Es jau tev teicu, ka no kaut kāda skatu punkta gan tu, gan es, mēs visi – esam noēdušies kundziņi, kuri ņem daudz, bet atdod – maz. Mēs pie tā esam pieraduši un mums liekas, ka tā arī tam ir jābūt. Mēs paaši sev esam lietošanai ērtu morāli izveidojuši...Tu, piemēram, aizstāvi Saņku, ka viņš tev ir nevis vienkāršs babņiks, bet likumpaklausīgs babņiks, bet mēģini saprast, ka no ķoķas moķas viedokļa, viņš ir visīstākais izvirtulis! Trīsdesmit gadu vecumā jau divas sievas, katrai bērnu uztaisījis, bet tagad, iedomājaties, viņam jau atkal kaut kāda Gaļina....Nu, vai tad tā nav vistīrākā izvirtība?

PINSKIS. Nu, labi. Pieņemsim, ka Saņku var kastrēt, sliktākajā gadījumā.

Bet, kas ar mani būtu jāiesāk? Jo, redz, ķoķa moķa nav ebrejiete, bet es redzi, esmu ebrejs, nelietis tāds....

BAZARINS. Aleksandr Rubimovič, beidziet! Kāds šeit atkal ebrejiem sakars? Jūs mani pazīstat, es neesmu antisemīts, bet tā jūsu maniere, visu skaidrot ar ebreju jautājumu....

PINSKIS. Nu jā, protams! Bet kā tad ar jūsu manieri – visu skaidrot ar ķoķas moķas viedokļa?

BAZARINS . Es uzsveru, es arī esmu grēcīgs! ...bet es vismaz mēģinu, kaut reizēm sevi viņu vietā nostādīt un pats uz sevi no kalna paskatīties...

PINSKIS (*ar uzsvērtu ebreju akcentu*). Noteikti labais skatiņš paveras no tā jūsu pauguriņa.

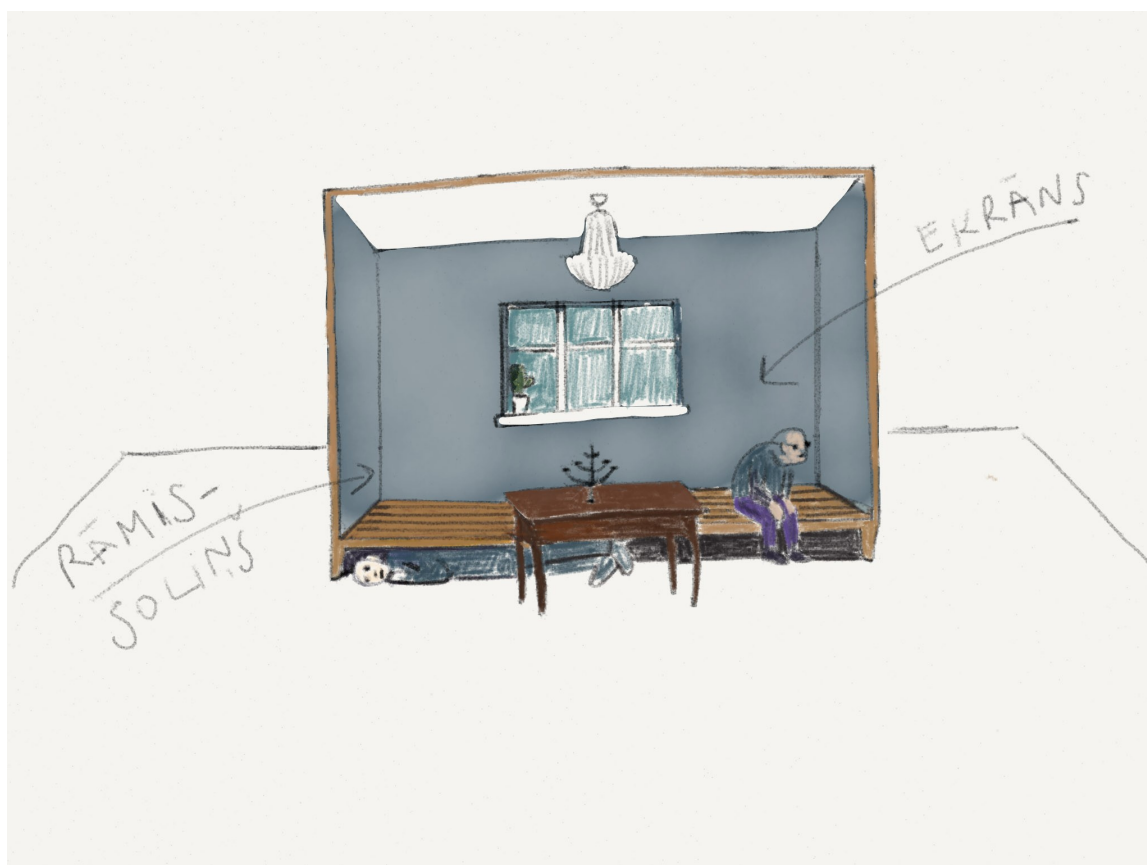
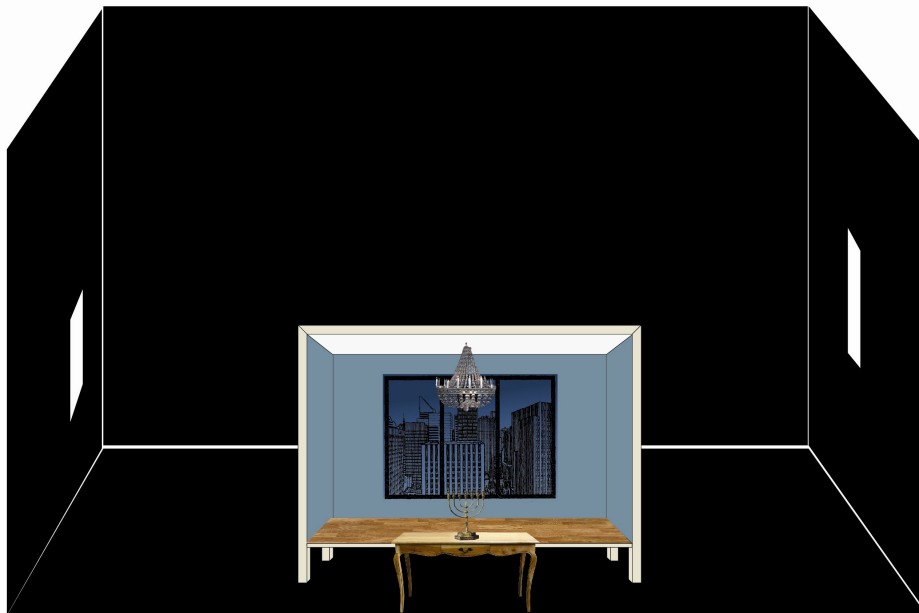
BAZARINS (*murmina pie sevis*). Lepnība, lepnība....Viss kā pīlei ūdens...

KIRSANOVS (*pēķšņi*). Jā, lepnība. Tas pareizi. Pietiek. (*pieiet pie telefona, uzgriež numuru*) Senator? Ak, paldies Dievam, tu neguli...Te Slava. Klausies, mēs te esam kaut kādā muļķīgā situācijā iekūlušies. Iedomājies: manam Saņkam pēķšņi atnes kaut kādu pavēsti...(*apklust, klausās*)...nē....nē, nē.....”Pēterpils pilsētas izvirtuļi”(klausās)... skaidrs... skaidrs...Un, ko tu domā darīt? (klausās)... nē, Zoja nav saņēmusi, bet es saņēmu... (klausās.) skaidrs....nu, tātad, kā būs, tā būs. Ardievu (noliek klausuli).... viņš jau mantas sakārtojis. Viņš mums no šī brīža ir „pēterpils pilsētas politikānis.”

Pielikums nr.3.

PĪTERA ŽĪDI

1 galds ar daudz atvilknēm
ekrāns rāmi 4 m x 2,55
pl 4m x h 3m x dz 0,80m rāmis/soliņš;
kristāla lustra,
svečturis,
telefons

Pielikums nr.4

Realizētā scenogrāfija.

Pielikums nr.5

Pievienots kā atsevišķs PDF dokuments.

Pielikums nr.6

Pielikums nr. 7

Pievienots, kā atsevišķs PDF dokuments.

Pielikums nr.8

8. pielikums. AINU NOSAUKUMI

1.cēliens

1. aina Televizors
2. aina Melnais cilvēks
- 3.aina Bailes aug
- 4.aina Pinska uznāciens
- 5.aina Kirsanovs nepadodas
- 6.aina Sergeja uznāciens
- 7.aina Sliktā jaunā paaudze
- 8.aina Rasu tīrība
- 9.aina Aleksandra zvans
- 10.aina Bazarina un Kirsanova monologi

2.cēliens

- 11.aina Mantu saraksts
- 12.aina Pinska vecās iemaņas
- 13.aina Bazarins viens pats
- 14.aina Kā to saprast
- 15.aina Kirsanovs salūzt
- 16.aina Jegoriča uznāciens
- 17.aina Kirsanovs sāk rūpēties
- 18.aina Labsirdības minūte
19. aina Atklātības minūte
- 20.aina Nobeigums

Pielikums. Nr. 9

Rembrants. Ganu apbrīna.